

ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВЕ МИСТЕЦТВО — мистецтво виготовлення, а також художнього оформлення виробів побутового призначення. Вирішал. роль у створенні худож. образу предметів Д.-у. м. відіграють: форма виробу, орнам. або сюжетні мотиви, виконані живопис., графіч. або пластич. засобами. Д.-у. м. впливає на формування морал., етич. та естет. поглядів, емоц. стан людини. Воно задовольняє практ. і художні потреби суспільства, є невід'ємним від його матеріал., культур., побут., етніч. та нац. особливостей. Зразки Д.-у. м. розрізняють залежно від матеріалу й техніки виготовлення за осн. видами: художня кераміка, художнє скло, худож. метал, художні вироби з дерева, художні тканини, вишивка, мереживо, худож. розпис, батик, художнє оброблення шкіри. Кожен з цих видів має підвиди. В обробленні дерева виділяють: [бондарство](#), [випалювання](#), [різьбярство](#), [токарство](#) тощо.

Д.-у. м. властиве всім народам світу, і в кожному істор. епоху відповідало заг. стильовому спрямуванню ін. видів мистецтв. На території України вироби Д.-у. м. мають глибоке коріння — від епохи пізнього палеоліту та трипіл. культури до наших днів. Воно розвивалося і розвивається внаслідок індивідуал. твор. праці нар. майстрів у давнину і художників-професіоналів в останні періоди, а також в умовах спілкування у різних організац. формах виробництва, що змінювали в Україні одна одну впродовж століть: цехові братства (у середньовіччі) та поміщиц. мануфактури (18 ст. — 1-а пол. 19 ст.), засн. на руч. праці, машинне виробництво (кін. 19 — поч. 20 ст.), кооп. пром. артілі (1920–50-і рр.), держ. ф-ки і комбінати худож. виробів (від 1960-х рр.), приватні художні підприємства (від 1990-х рр.). На худож.-вироб. комбінатах Худож. фонду України працюють майстри і художники з усіх видів Д.-у. м.

Худож.-побут. вироби Д.-у. м. набули знач. розвитку в усіх обл. України. Особливо популярними стали такі художні осередки, як Опішня (художня кераміка) і Решетилівка (килимар.-ткац. підприємство) в Полтав. обл., Дігтярі (килимарство, рушники, плахт. тканини) в Черніг. обл., Петриківка (петриків. розпис) у Дніпроп. обл., Кролевець (кролевець. рушники) в Сум. обл., Бубнівка (центр традиц. гончарства) і Клембівка (художня вишивка) у Вінн. обл., Косів (килими, художні вироби з дерева, кераміка, шкіра) в Івано-Фр. обл., Вижниця (вироби з дерева, оздоблені різьбленням та випалюванням) у Чернів. обл.

У 2-й пол. 20 ст., особливо у 80–90-і рр., відбулися значні зрушення в царині укр. Д.-у. м. Новий престиж. напрям у сучас. текстилі, який виник у 50-х рр. у Європі та США, дістав назву «рух мистецтва тканини», «новий текстиль», «мистецтво волокна», від 70-х рр. набув

поширення і в укр. текстилі. Зокрема у навч. процесі Львів. АМ з ініціативи І. Бондара, Є. Фащенко і М. Токар почали включати в курсові та дипломні завдання створення об'ємно-просторових і об'ємно-пластич. текстил. творів із використанням волокна і тканини як вихід. матеріалів з додаванням матеріалів нетекстил. походження. На виставках від 1989 з'являються нові твори худож. текстилю — міні-гобелени. Знач. трансформації від 70-х рр. зазнали й твори худож. скла та кераміки. Поряд із традиц. виробами — десерт. скляними наборами і фарфор. сервізами — на виставках приваблюють увагу унікал. твори т. зв. станк. образотвор. скла, або внутр. простору, — складні скульптурні композиції, пейзажні зображення всередині великих прозорих куль. У худож. кераміці засвоюються технол. можливості таких матеріалів, як кам'яна маса і шамот, що надають худож. виробам підвищ. декор. ефекту. Суттєві зміни сталися і в мистецтві моделювання костюма. Відбулася творча трансформація нар. костюма в сучас. одяг різноманіт. призначення. Модельєри звертаються до асоціатив. напряму у використанні традицій нар. ноші — твор. відбору характерних ознак цієї ноші, її яскравої образності. Відкриваються й нові мист. можливості ковал. ремесла. Проводяться між-нар. симпозиуми з ковальства, худож. скла, худож. кераміки, моделювання костюма, худож. текстилю. Серед нар. майстрів і художників-професіоналів — [К. Білокур](#), [Г. Василяшук](#), [Г. Верес](#), [Д. Головка](#), [Л. Жоголь](#), [І. Зарицький](#), [І. Литовченко](#), [М. Приймаченко](#), [О. Саєнко](#), [М. Тимченко](#), [Л. Товстуха](#).

Підготовку худож. кадрів для Д.-у. м. здійснює мережа спеціалізов. навч. закладів. Училища ужитк. мистецтва реорганізовані в коледжі з наданням їхнім вихованцям звання бакалавра. Такі коледжі є у Вижниці (ім. Ю. Шкребляка), Косові (ім. В. Касіяна), Львові (ім. І. Труша), Ужгороді (ім. А. Ерделі). Вищу освіту художники Д.-у. м. здобувають у Львів. АМ, Харків. академії дизайну і мистецтв; відкрито також відділ. і каф. Д.-у. м. у кількох пед. інститутах та університетах України.

Рекомендована література

1. Бабенчиков М. В. Народное декоративное искусство Украины и его мастера. Москва, 1945;
2. Українське народне декоративне мистецтво: Декоративні тканини. К., 1956;
3. Українське народне мистецтво: Вбрання. К., 1961;
4. Українське народне мистецтво: Різьблення та художній метал. К., 1962;
5. Бутник-Сіверський Б. С. Українське радянське народне мистецтво. Кн. 1–2. К., 1966–70;

6. Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва. Л., 1969;
7. Жоголь Л. Є. Декоративне мистецтво в інтер'єрі житла. К., 1973;
8. Щербак В. Сучасна українська майоліка. К., 1974;
9. Українське народне мистецтво: Кераміка і скло. К., 1974;
10. Федорук О. К. Мистецтво, народжене соціалізмом: Самодіяльне образотворче і декоративно-прикладне мистецтво. К., 1976;
11. Сучасне українське народне мистецтво: Альбом. К., 1976;
12. Чугай Р. В. Народне декоративне мистецтво Яворівщини. К., 1979;
13. Жук А. Сучасні українські художні тканини. К., 1985;
14. Народні художні промисли УРСР. К., 1986;
15. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Л., 1992;
16. Декоративно-ужиткове мистецтво: Слов. Т. 1-2. Л., 2000;
17. Декоративно-ужиткове мистецтво: традиція - інновація - менеджмент // ОМ. 2006. № 1.

Я. П. Запаско

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Декоративно-ужиткове мистецтво / Я. П. Запаско // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-21350>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).